

P. Luis Coloma.

(Spisal *dr. Fr. L.*)

Jako zanimiv pisatelj-pripovednik je stopil v novejšem času na prizorišče svetne književnosti. Najprej je vzbudil občno pozornost doma na Španskem, potem pa so njegova dela prešla tudi med druge narode, zlasti med Francoze in Nemce. Prištevajo ga prav novodobnim ali modernim pisateljem, ker zna uporabljati vse prednosti nove tehnike in realističnega opisovanja. In ta pisatelj je — jezuit, vrh tega še prav goreč in dober jezuit, pater Luis Coloma. Cudna stvar!

Luis Coloma¹⁾ (izgovori Kolóma) se je porodil dne 9. prosenca l. 1851. v zgodovinsko znamenitem mestu Jerez de la Frontera v Andaluziji na Španskem. Njegov oče je bil sloveč zdravnik in bogat mož. Ko je imel sin 12 let, je šel v mornarsko šolo v San Fernandu, kjer je od kraljice dobil brezplačno mesto. A mladi Luis ni imel veselja za mornarsko službo; rajši

nego z mornarstvom se je pečal z vedami in s književnostjo. Ker je torej čutil v sebi zmožnost za znanstvo in umetnost, je pustil mornarstvo in se po dovršenih nižjih

¹⁾ Precej naslednjih podatkov je povzetih iz lista „Kathol. Warte“ 1892, str. 141 in nasl.; drugi so iz drugih virov in njegovih spisov.

„Dom in svet“ 1899, šte. 24.

študijah v Sevilli posvetil pravnštvu. V tej dobi je globoko pogledal v življenje človeško, ki mu je bilo odprto na vse strani. Bil je izredno lepega in finega vedenja, a moške in dostojne vnanjosti; s tem se je znal na vseučilišču in v družbi prikupiti, pa tudi pokazati se svojim znancem.

Luis Coloma.

Književno delovanje ga je najbolj vleklo k sebi. Tedaj je bila še živa pisateljica Cecilia de Arrom, ki je pisala pod imenom Fernan Caballero¹⁾ (izgovori Kabaljéro) in je po „Družini Alvaredovi“ (poslov. Parapat) znana tudi Slovencem. Ta izredna, tedaj že jako priletna žena je imela do mladega dijaka veliko moč, pa ga je tudi ljubila kakor mati svojega sina. Pregledovala in popravljala je njegove spise in mu svetovala s svojo bogato izkušnjo. V tej dobi se je rodilo nekaj malih, a prav dobrih spisov, med njimi menda tudi „Juan Miseria“,

v katerem je pokazal ono zmožnost, ki se tako odlično razodeva v njegovih po-

¹⁾ Ta znamenita žena je bila porojena l. 1797. v Morgesu na Švicarskem. Njen oče je bil Boehl v. Faber, ki je imel na Španskem trgovino in je znamenit za špansko književnost; izdal je: „Floresta de rimas antiguas“ in „Teatro espanol“. Omožila se je

znejših spisih, namreč zmožnost za opisovanje družabnih in нравnih razmer. Kako se je zanimala Caballero za mladega pisatelja, kaže tudi to, da je pisala predgovor k njegovi pripovedi: „Dolores de un estudiante“, ki je bil njegov prvi objavljeni spis.

A našega Coloma ni mikala samo književnost, temveč tudi politika. Politične razmere so se tedaj na Španskem jako hitro izpreminjale. L. 1868. je počil v Cadizu upor zoper kraljevo hišo. Uporniki so pod poveljnikom Serranom pobili kraljevsko vojsko, in kraljica Izabela je bežala na Francosko. Po celi deželi se je razširil prevrat. Burbonce so odstavili, sklicali kortese (državni zbor), ki so pa sklenili, da ostane monarhija, a da se pokliče nov vladar na španski prestol. Po raznih poskusih so dobili laškega kraljeviča Amadea (1870) za kralja.

Coloma se je za te dogodke v svoji propadajoči domovini zanimal najživeje. Lotil se je časnikarstva in pisal za madridski list „El tiempo“ in za „El porvenir“, ki je izhajal v njegovem rojstvenem mestu. Po svojem političnem mišljenju je bil odločen pristaš izgnane kraljice in tudi deloval pri poskusih, da bi prišla zopet na svoj prestol. Tedanja vlada je to zvedela in ga dala ostro nadzirati. Nekega dné je ukazala celó hišno preiskavo v njegovem stanovanju: pa našli niso pri njem ničesar, ker je Coloma o pravem času odstranil, kar bi bilo nevarnega.

Kakor je mladi mož stal sredi političnega vrvenja, tako pa je bil tudi sredi ari-

trikrat, poslednjič z odvetnikom Arromom v Sevilli. — Pisateljico se je pokazala najprej l. 1849. z romanom „La Gaviota“; pozneje so prišli na svetlo mnogi drugi: „La familia de Alvareda“, „Un verano en Bornos“, „Clemencia“, „Lagrimas“ (znamenit), „Elia“, „Pobre Dolores“, „Lucas Garcia“ i. dr. manjše povesti. Njeni spisi so hitro zasloveli in prešli v prevodih tudi v druge književnosti. Caballero je res velika žena-pisateljica, ki je v svojih delih družila in strinjala vse lastnosti dobrega romana. Pisala je po istini ali reališko, zato tudi moderno; življenje španskega ljudstva je naslikala resnično in živahno. A njena pisava je vedno čista in plemenita, polna navdušenja za katoliško vero in za narodne svetinje španskega ljudstva. Umrla je dné 7. malega travna l. 1877. v Sevilli.

stokraških ali višjih krogov, katerih slabe in dobre strani je opazoval in spoznaval. Žal, da je bilo več slabih nego dobrih. Tudi je mnogo potoval in videl veliko sveta. A sreče mu vse to ni nudilo.

Nekega dné l. 1874. so našli mladega Coloma doma brezzavestno ležečega z obstreljeno glavo. Revolver mu je zadal rano, ki je bila skoro smrtna, a ne vé se, iz čigave roke. Ali je bil tu poskušen samomor, ali političen napad, ali kaj drugega? Njegovi znanci trdé, da je bil nesrečen slučaj.

Dober mesec je bil mož med smrtjo in življenjem in moral nehoté mirovati. A kakor je nekdanj mlademu Ignaciju huda rana in mirovanje v bolniški postelji bilo povod, da je premišljeval sam o sebi, o svoji duši in njeni usodi, prav tako je tudi našega Coloma bolehanje in mirovanje pripravilo k drugim mislim in skrbem, ne za zunanji svet in politične homatije, temveč za dušo in njeno usodo. Coloma se je odločil za drugo življenje. Istega leta je vstopil na Francoskem v novicijat Jezusove družbe. Tako je v svojem 23. letu dovršil prvi del svojega življenja.¹⁾

Nato je izginil za deset let svetu izpred oči in deloval med tihim zidovjem za druge namene.

Ni se pa skrnil za vselej. Pridigar in učitelj v jezuitovskih kolegijih je kmalu vzbudil pozornost onega sveta in onih krogov, med katerimi je nekdanj živel. In ti so si ga želeli za pridigarja v Madrid. Radovednost je bila velika, kakšen bo nekdanji fini junak družabnega življenja — na prižnici. Aristokraško ženstvo je bilo pri prvi njegovi pridigi številno zbrano. A namestu nekdanjega prijetnega zabavnika je čul Madrid ostrega pridigarja, ki je govoril poslušavcem odkrito in brez ovinkov. Coloma se je poslušalstvu zameril, ni maralo zanj, in s posredovanjem kraljevim je doseglo, da je moral pridigar iz glavnega mesta.

P. Coloma je bil večinoma vedno bolehen, odkar je prebolel oni prevrat v svojem

¹⁾ Naša slika kaže Coloma še neduhovnika.

življenju. Zato mu ni bilo lahko pridiganje. A ker je vendar želel in hotel govoriti širšemu občinstvu, prijel je zopet za pero, katero je že nekdanj sukal jako spretno. In to pero je pisalo živahno in resnično, pisalo iz obilnega izkustva med svetom in v lastnem duševnem življenju, pisalo pa iz neusahljivega navdušenja za blaginjo človeštva.

Njegove prve nove povesti so bile namenjene le bolj za mladino. Pisal je zanjo nežno, vendar zanimivo, prav iz mladinskega življenja. Razkrival pa ji je velike nevarnosti med spačenim svetom. A naš pisatelj ni ostal pri samih spisih za mladino, temveč je pisal kmalu tudi za zrele čitatelje, pisal z ono močjo in spretnostjo, ki jo ima v oblasti le velik pisatelj prve vrste. Prvi spisi so v mnogih rečeh podobni spisom Caballerovim, toda v njih se tudi kaže moška svobodnost in strokovna izobraženost. Priobčeval je od l. 1884. dalje svoje manjše spise v jezuitovskem časopisu „El Mensajero del San Corazon di Jesus“. Prelagali so jih hitro v tuje jezike: v laški, francoski, angleški, portugalski, poljski jezik. Vendar niso ti spisi tako obvladali občinstva kakor njegov roman „Pequeneces“ (malenkosti), v katerem živo slika in biča žalostne razmere pri španski aristokraciji v dobi prevrata in Amadejevega kraljestva, ki ima največje zmote in zlobnosti za same „malenkosti“. Ta roman je mojstersko delo bodisi po vsebini, bodisi po izvrstni moderni tehniki. Naloga, katero si je bil pisatelj postavil, je jako težavna, a Coloma ji je bil do cela kos. Roman je doživel velik uspeh. V dveh mesecih so razprodali tri izdaje: prvo v 5000 izvodih, drugo v 7000, tretjo v 20.000. Na Španskem je zašumelo, ko so videli to zrcalo visoke aristokracije, nekateri so pisatelja obsojali, češ da grdi domovino, drugi so mu priznavali dobri namen in izredne vrline dela samega. Kritiki in literati so se obširneje ž njim pečali, pisali

o njem članke in brošure. Kmalu so prevedli roman tudi v druge jezike, „Prosvjeta“ ga je objavila v hrvaščini. Nemška, tudi ostrejša kritika se je izrekla jako ugodno o tem delu, in nemški prevod berolinski je hitro doživel več izdaj.

Upamo, da o tem zanimivem pisatelju nismo pisali danes poslednjič. Da smo pisali o njem, četudi je tako oddaljen od nas po domovini, odločili smo se iz dveh namenov. Na jedni strani smo hoteli pokazati, da katoliška vera, duhovski stan ali tudi redovni poklic nikogar ne ovira, da ne bi deloval za pravo umetnost v katerikoli si bodi obliki. Kdor ni omejen sam, tega tudi ne omejuje vera, stan, poklic. Na drugi strani smo hoteli pokazati, da celo tako ostrega nravnega naziranja mož, kakor je p. Coloma, odobruje literarno delovanje umnih duhovnikov na leposlovnem polju in jih sam vabi tje z najlepšim vzgledom. Zares ima duhovnik-pisatelj obilno prilike, da opazuje svet v pravi svetlobi; prav tako pa pozna tudi prava in trdna načela, po katerih naj sodi njegove dobre in slabe strani. Seveda ozirati se mora na svojo dobo in ž njo mora napredovati. Kdor bi zametoval vse, kar je moderno, ta bi ravnal jako nespametno in krivično.

In še to nam kaže krasni uspeh Colomovega pisateljstva: četudi ima občinstvo sto pomislekov proti duhovniku-pisatelju, a istinitim vrlinam, resnični duševni moči njegovi se ne ustavlja dolgo, temveč jih naposled le pripozna in ceni. Ako pa je morda nekoliko ostrejše proti njemu kakor proti drugim, ako od njega več zahteva kakor od drugih pisateljev, no, to ni v škodo niti njemu samemu, niti književnosti.

Bog daj, da bi se na polju slovenske lepe in znanstvene knjige čim dalje tem mnogoštevilneje zbirali v čistem soglasju in v plemenitem tekmovanju vsi stanovi našega naroda v njegov pravi duševni prospah.